

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznana sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Slovensko učiteljstvo v Gorico!

V Gorici, 10. maja 1908.

V proračunskem odseku je govoril o slovenskem učiteljstvu v Kopru laški poslanec Conci. Zahteval je, da naj se premesti iz Kopra v kak slovenski kraj, laško učiteljstvo pa naj se ustanovi v Gradišču ob Soči. Conci ni imenoval nobenega imena, imenoval je le slovenski kraj.

Ta „slovenski kraj“, kamor naj se premesti slovensko učiteljstvo, pa imenujemo mi: to je Gorica in samo Gorica. Gorica je pa tudi res slovenski kraj. Ime ima slovensko, na slovenskih tleh stoji, polovica prebivalstva je slovenskega, po 90% laškega prebivalstva se pretaka slovenska kri, Gorica živi od Slovencev, Gorica je pa tudi glavno mesto Goriškega, to je slovenskega dela dežele, torej je Gorica skozinsko slovenski kraj. Poslanec Conci ne sme zategadelj čisto nič imeti proti temu, da se premesti slovensko učiteljstvo iz Kopra v Gorico, v „slovenski kraj“.

Laško učiteljstvo v Gradišču ob Soči, ki je „la capitale del Friuli“, kakor to zatrjujejo Furlani s ponosom — slovensko učiteljstvo pa v Gorico, ki je glavno mesto našega dela dežele! Tako bo vse popolnoma v redu. In tako tudi mora biti. Ne vedno Lahom vsega, ampak tudi Slovencev nekaj: pravice!

Tistih par laških kričarjev v Gorici neha kmalu kričati. Parkrat zavpijejo po ulicah, kak „slovesen“ protest še skujejo, potem bo mir! Mir in pravica!

Torej prav nikake resne ovire ni, da bi ne moglo slovensko učiteljstvo v Gorico. To je jasno kot beli dan, samo ako ne zavežejo pravice oči!

O vsem tem je bilo sicer že opetovano govoreno, toda ponavljamo in zahtevamo bomo še zopet in zopet, dokler se ne izpolni opravljena zahteva goriških Slovencev.

Pribijamo iznova, da v Gorico, edino v Gorico mora priti slovensko učiteljstvo. Izključen je vsak drug kraj. Vsak naš trg, vsaka naša vas bi se branila učiteljstva ter bi se slovesno odklonilo vsako mešetarenje in usiljevanje. Toliko smo moški in odločni sedaj, ko je to vprašanje dozorelo.

Ako bi se vdali, da bi postavila vlada učiteljstvo v kak naš trg na deželi, potem bi Lah s pomočjo vlade kmalu pregnali iz Gorice žensko slovensko učiteljstvo, in kadar bi se delila gimnazija in realka, bi nas pogladi zopet na deželo, češ, kakor s slovenskim učiteljstvom, tako mora biti tudi z drugimi slovenskimi srednjimi šolami!

Take sanje Lahov pa se ne smejo uresničiti nikdar, in se tudi ne uresničijo.

Vsi kot en mož bomo stali za to, da nas Lah ne preženo iz Gorice.

„Edinost“ je prinesla pretekli petek vest z Dunaja, da govore, da premestijo slovensko učiteljstvo v kratkem iz Kopra v Gorico.

Naj se to zgodi ter naj se odpre slovensko učiteljstvo s prihodnjim šolskim letom v naši Gorici! To je naša želja, obenem pa tudi naša zahteva!

Kdo nam more pomagati!

Z ozirom na članek v „U. T.“ z dne 17. aprila t. l. „Nobena stranka nam ne more pomagati“ me nekaj sili, da temu donesem za zdaj nekoliko skromnih in kratkih pojasnil z namenom, da se vsi organizirani tovariši začnejo zanimati za vprašanje, ker ni lahko zavzemati objektivnega, dejstvom odgovarjajočega stališča. Treba je v to precej globokega vpogleda v splošno dogajanje s končnim jasnim, resničnim spoznanjem, do česar se pa posameznik ne pospeje kar tako samoočebni. Istinitost vršenja družabnega življenja po imanentnih svojih zakonih do dobrega spoznanja, zahteva velikih izkušenj, studij, truda in časa. In vendar

nam je jasnosti v tem oziru posebno potreba; ona nas privede do enotnega naziranja in mišljenja, ki iz njega izvira enotna homogena aktivnost, kakovost učinkovanja, kar tvori najvažnejši predpogoj za veljavo in moč naše organizacije. Akoravno danes naša organizacija nima v svojih odnosih iste veljave in sile, ki je ideal najboljših naših voditeljev, tiči krivda brezdvomno v tem, da še vedno nedostaja enotnega naziranja o socialnem gibanju in drugih perečih vprašanjih, sploh enotnega mišljenja in delovanja posameznikov, ki so sicer organizirani. Vsaj v temeljnih zadevah moramo biti kot organizirani naobraženci na istem stališču, in če ostane vez, ki nas z njo spaja organizacija naša, le površna vez, ki oklepa poedince sicer na vnanje, a mu ni isto kar bi morala biti, namreč vir notranjih potencialno učinkujočih sil.

Dasi je sistematiška organiziranost glavni znak politične zrelosti poedince in je naša organizacija strogo izvedena, vendar se nam je že nešteto krat očitalo, da smo kratkomalo političsko nezreli. Opravičeno tudi vsak inteligent pričakuje v organizirani skupini zgolj naobražencev temeljitejše pojmovanje organiziranosti nego v organizirani masi samih nevednežev. Omeniti pa le hočem, da moramo tudi v tem smislu napredovati, to je ne samo nazunaj, tudi naznotraj; svoje mišljenje in hotenje, svojo voljo in svoj ponos in pogum začeti sistematiško organizirati, potem šele je mogoče intenzivnejše funkcioniranje učiteljske organizacije kot socialne skupine v družabnem življenju.

Protestirati napram raznim očitanjem je jalova stvar.

Pokažimo v smeri svojega dejanja na vsakem mestu in ob vsaki priliki, da smo organizirane socialne skupine učiteljev, ter da delujemo v smislu in smeri, kakor je imanentna skupini kot celoti, in učinki bodo govorili o našem pomenu in veljavi v socialnem življenju.

Naša organizirana skupina učiteljstva je družabna osebnost s popolnoma od prirode do-

ločenimi težnjami in principi svoje aktivnosti; na posameznega učitelja se ne more ozirati, je li mu prav ali ne; ona mu daje direktivo, ne on nji, poedinec se po tem ravna, ali pa ga nje osebnost ne priznava več vrednim za svojega člana. Naravni pot je sicer, da se poedinec sam izgubi stran, ako se ne more strinjati z imenitnimi principi družabne osebnosti.

Da je pa mogoče posamezniku v naši organizaciji vedno prav učinkovati v smislu njenih prirojenih zakonov, mora z ozirom na nje imeti jasnost v tem-le:

1. Smotri in težnje naše organizacije kot socialne skupine so ji naravnim potom od rojstva sem strogo odmerjene. V tem oziru se ne briga za to, ker je nadrejena, ali to ali ono posameznik sankcionira ali ne. Ona izkusa posameznika preustroiti v činitelja sebi v prid; v svojih akcijah napram drugim skupinam kakor v svojem vedenju v socialnem življenju se z ozirom na svojo korist ali škodo nikdar ne zmoti, kar se o posamezniku ne more nikdar trditi: le v toliko dela ta prav, v kolikor dela v smislu skupine.

2. V nji se vrši vedno izpreminjevanje in nadomeščanje, novi sprejem, kakor odmiranje udov, ki imajo dolžnost, svoj značaj, mišljenje in učinkovanje prirediti in prilagoditi smislu skupine.

3. Posameznik spozna odtušče naše organizirane skupine do drugih socialnih organiziranih in neorganiziranih skupin, do države itd. Spozna njih medsebojno učinkovanje druge na drugo, akcije in reakcije, ki jih izvršujejo; nikjer ne boš videl tehtnega, vplivajočega le poedince, povsod skupino. Pridobi si vpogled v prezanimivo to socialno gibanje, da spoznaš, po katerih načelih se vrši, v čem bistvuje in kaj pomenja.

4. Spozna, da naša organizacija ni za parado, ampak da stoji sredi ljutega boja ter da zahteva za ta boj vsak hip vse tvoje sile, in da se ta boj vrši tudi neodvisno od tebe.

5. Spozna nadalje, da bije skupina ta

LISTEK.

Štiri postaje.

Spisal — j.

III.

Obisk na zemlji.

„V tvojo večnost, dokler . . .“ tako so mi zvenele Luciferjeve besede v ušesih, in škrpaje mi je hitelo pero po praznih rubrikah razrednice, in brezzobe čeljusti so v škrtanju sekundirale škrpanju obsojenih mojih tovarišev.

„Luka, kaj bo to res na večno trpelo? Saj si bil v življenju vendar predsednik „Zaveze“ ter si dvigal glas za naše koristi. — Kaj, tukaj pa ti je padlo srce popolnoma v hlače? Daj, daj, izposluj nam rešitev!“

„Pa se pojdi ti bost z vragom!“ zareži Luka, nevoljen nad mojimi besedami. „Kaj nisi slišal, da je vrag obsodil tudi tebe kakor nas v tvojo večnost?“

„Da — pa je tudi pristavil dokler,“ se odrežem jaz. „Jaz mislim, da bi bilo prav, da sestavimo na peklenskega poglavarja spomenico — pa jo poneseš pred njegov prestol!“

In sestavili smo jo. Omenjali smo v nji,

da smo bili trpni vse življenje na onem svetu, in da ni imel z nami usmiljenja nihče in prav nihče na svetu! Molili da smo in kleli, prosili in zahtevali, a vse zaman — uslišala nas ni ne zemlja in ne nebo.“

Tako genljivo smo jo sestavili, da so kot orehi debele solze tekale po licu Luciferje, ki je stala poleg Luciferja, ko mu je Luka čital spomenico.

In res: vragu smo se zasmilili! Dvignil se je v svojem prestolu in zadonel je njegov glas: „Preneha naj vaše trpljenje! Veselite se z nami! Prosto vam je vse moje carstvo — le iz njega venkaj ne smete! Kar je zašlo v pekel, ne more več v nebesa!“

Pa smo bili rešeni. Od takrat pa se je pričelo za nas veselo življenje, življenje, kakršnega nismo uživali v rajnem življenju nikdar!

Jedli smo, pili in peli noč in dan, rajali in plesali brez konca in kraja.

Polagoma so nam rasle tudi peroti in že smo poletavali čez globine in brezna kot napol godni vrabci od veje do veje.

Končno so nam peroti popolnoma do-rasle in napravljali smo izlete po vsem peklenskem carstvu, ki je pač tisočkrat večje kot je največje na zemlji.

Samo nekaj nas je težilo: Venkaj iz tega carstva nam je bila pot zaprta! Nikdar ne venkaj na božje solnce — vedno v tej polsvetlobi peklenske elektrike — to nas je začelo težiti, in želeli smo si izpremembe, kot si jo želi vsak, ki se mu predobro godi.

Nekega dne pa so bila vrata peklenske odprta. Nismo mnogo pomišljali in — veš! — smo zleteli venkaj v vesoljstvo!

„Luka, kam pa zdaj?“ smo hiteli drug za drugim.

„I — kam? Pojdimo malo pogledat stari svet in belo Ljubljano, da vidimo, koliko je napredovala v tem času, kar smo jo ostavili!“

Rečeno — storjeno! Kot črne večje smo hiteli skozi ozračje in kmalu smo viseli nad mestom, ki se je raztezalo od Save do Krina pa od Rudnika do Vrhnike.

Nobenega dvoma ni — Ljubljana je to — kakor je dolga in široka — zidana po najmodernejših stavbnih pravilih: visoke, krasne hiše in široke, ravne ceste! Ako si se ustavil pri začetku ceste v Tomišlju, si videl z dobrim daljnogledom na drugem njenem koncu na Ježici vilo, ki si jo je sezidal v davnih, davnih časih naš dobi tovariš Tone.

Oj, to je bilo morje hiš!

Sredi tega babilona — ravno sredi ljubljanskega barja — je stalo ogromno poslopje, na čigar pročelju je bleščal v zlatih črkah napis „Centralna mestna ljudska šola.“

Hajdi — oglejmo si jo! Luka nam izprosi vstop, in sprejme nas ravnatelj sam v uniformi generala v svojem obširnem departmaju.

Ko smo se mi vsi po vrsti predstavili, smo si začeli tešiti svojo radovednost z vprašanji.

„Za kolik del mesta pa je zidano to šolsko poslopje, ker je tako ogromno?“

„Za vse mesto. To je edina ljudska šola v Ljubljani, in s ponosom poudarjam, da popolnoma zadošča modernim zahtevam dobre ljudske šole“, nam je bil odgovor.

„Za vse mesto?“ ostrmimo mi. „Kako je to pač mogoče, saj je periferija oddaljena najmanj 3 ure hoda!“

„To ni nikak razlog, da bi to ne bilo mogoče,“ odgovori ravnatelj; „modernost naša ne pozna razdalje. Le glejte tukaj to število belih gumbov! Pritisnem na tega, pritisnem na onega, in v tistem hipu se izvrše moje želje po vsem mestu in po vseh 999 razredih tukajšnjega učilišča. — Ravno kar bo ura osem.“

boj v tvojo korist; blagruj ta boj! On je le posamezen vidljiv del splošnega velikega boja za veljavo in moč v državi, ki ga bijejo med seboj vedno posamezne skupine človeške družbe, kakor je ta organizovana v obliki države. Boj za veljavo in moč v državi je boj za dostojno boljše življenje.

6. Vedi, da so spone in vezi med različnimi socialnimi skupinami ali družabnimi osebnostmi v državi mnogovrstne, mnogoštevilne, večkrat zamotane in da jih nihče drugi ne more nategniti ali zrahljati ali celo strgati nego skupina sama. Vedi, da med našeloma bistveno nasprotnimi ni mogoče prijateljskih vezi; med njimi vlada v istini le absolutno nasprotstvo, ter so si v ozkem stiku le zaradi tega, ker so v vednem boju, iz obličja v obličje.

Spoznaj kot organizovan učitelj naši skupini sovražne, kakor prijateljske druge skupine, mogočne in nemogočne, razvoja sposobne in odmirajoče, da boš tako v vsakem slučaju na jasnem, kaj ti je storiti. Vsak organizovan član v drugih mogočnih skupinah ve to in tudi za nas je potrebno. Socialno gibanje je pred teboj že popolnoma naravnim potem potegnili učitelje v boj, in to je bilo rojstvo naše organizacije. Spoznavaj one nasprotnike, proti katerim se je morala naša organizacija roditi v našo obrambo, proti katerim mora rasti in se razvijati in proti katerim učinkovati je organizaciji prirojen nagon.

8. Spoznavajmo, da ima vsak bojevniki zaveznike in sobojevnike, ki se opirajo drug na drugega, ker imajo slične ali celo iste smotre. Ker pa noben boj ni šala, spoštujemo svoje zaveznike in sobojevnike, nam prijazne skupine, ki imajo iste ali slične smotre, podpiramo jih povsod; podpiramo s tem sebe, ker bodo oni tudi nas podpirali. Ne slabimo sebe s tem, da odbijamo kogarkoli od nas, ki ima slične smotre, drugače smo res vredni, da nas nazivljejo za politiško nezrele. Naša skupina ne more biti osamljena, ker je to nemogoče, popolnoma izolirana propade, sami ne zmagamo. Še manj je seveda mogoče, da bodo drugi za nas in brez nas šli po kostanj v ogenj, mi bi pa roke križem drželi čakali na isti moment, kdaj nam ta ali ona stranka pomaga. Ne očitajmo nikomur ničesar, posebno kaki skupini ne; kar se godi, je vse naravno, dano po pogojih. Ne bodimo bebasti in ne pričakujemo pomoči od skupine, ki je v bistvu sovražna; druge skupine pa, ki čakajo na nas, da jim pomagamo, podpirajmo z vsemi silami. Vsaka, po principu prijateljska stranka nam more pomagati v boju ter v istini tudi pomaga; a glavni borilci za našo veljavo in moč moramo biti sami, mi sami z drugimi. Obratno pa pomagajmo tudi mi vsaki nam prijazni stranki, kar nam je vedno po sorodnem političnem principu, in ona nam vrne z obrestmi, zakaj vsak vzrok mora imeti soroden učinek s prijateljske strani. Tu ni sleparstva, zakaj značaj boja med skupinami v državi je drug nego med posamezniki. Prav izvrstno si lahko pomagajo med seboj skupine z istim političnim principom, kakor so to agrari, socialisti, liberalci. Končno naj vendar vsak uvidi, da ni civilizacija nič drugega nego zmagujoč boj naprednjaštva nad klerikalizmom ali reakcionarstvom, ki se bje že iz davnih časov tja naprej v prihodnost.

Takoj dam znamenje po vsem mestu, in v tem hipu se bodo polnile vse dvorane z ukažljivo mladino. — Prosim, stopite takoj v prvo dvorano na desno, da ste priča vsem dogodkom.

Po teh besedah pritise na elektriški gumb, mi pa stopimo v odkazano dvorano, kjer nas sprejme učitelj v uniformi majorja. Pričakoval nas je že, ker je dobil telefonično obvestilo o našem obisku. Sprejel nas je dokaj prijazno in nam odkazal sedeže.

Bila je to nepregledna dvorana za več tisoč učencev, in gospod šolski major je imel kukalo, da je mogel prezreti ves prostor. Tudi nam je ponudil kukala.

V tem hipu se odpro neslišno zaklopke klopi, in že so sedeli na vseh sedežih učenci, kakor semkaj pričarani od nevidne moči.

„Kako pa je vendar to mogoče?“ vzkliknemo vsi obenem.

„Prav lahko,“ nam odgovori šolski major. „Po vsem mestu je razpeljano cevno omrežje, ki se konča pri vsaki hiši v nabiralnik. Točno ob uri so nabiralniki napolnjeni z mladino, in na dano znamenje šolskega generala se vsa nabrana mladina pnevmatičnim potom privede v centralno naše učilišče, kjer se spet mehaničnim potom porazdeli na svoja mesta.“

9. Bodimo skromni v svojih sodbah in proučavajmo rajši pomen strank in „strančic“ itd., ne bagatelizirajmo neopravičeno zaveznikov in sobojevnikov, niti ne podcenjujmo nasprotnika.

10. Spoznavajmo, da je edini izvor veljave in moči in zaradi tega tudi izvor udobnega položaja države, ki se nas poslužuje sebi v korist in hitrejši razvoj, kakor bi nas moral kot take že davno upoštevati pred vsem preprostinarod, ki pa še ni prišel do spoznanja, ker je večinoma v rokah nasprotnikov. In kaj mu ti sugerirajo o učiteljih, je itak vsakemu predobro znano.

Mi smo za prihodnost našega naroda, zaradi tega za ugodnejši položaj države; le izobrazimo sebe in v pravem smislu one, ki so nam izročeni od države ter glejmo, da se bomo vedno bolj spoznavali v takih in sličnih zadevah; čas bi že skoro bil! K. K.

K podržavljenju meščanskih šol.

Ustí nad Orlicí, 9. maja 1908.

Velečenjeni gospod urednik!

V 17. št. „Učit. Tov.“ ste objavili dopis iz Prage, v katerem se tendenčno referuje o manifestačnem in protestnem zborovanju žofinskem v Pragi dne 29. marca. Prosim, da izvolite objaviti tudi moj list, da slovenske brate informirate o goli resnici.

Predvsem moram opomniti v boljše razumevanje: nikakor iz malihernih, morda osebnih, marveč sila važnih nagibov je stopila v življenje na Češkem samostojna organizacija učiteljstva meščanskih šol. Ni prilike, da bi danes razjasnjeval, zakaj se je tako zgodilo, toda zagotavljam Vas lahko, da je bilo naše edino in najčistše stremljenje zadobiti meščanski šoli in interesom učiteljstva meščanskih šol boljše ohrane in preskrbe kakor pa prej, ko so nas tovariši iz ljudskih šol v skupni organizaciji majorizovali, dasi nihče ne ve zakaj; saj vendar prihaja pretežna večina nas vseh iz vrst ljudskošolskega učiteljstva (pri zadnji regulaciji plač nam niso privoščili niti zvišanja letne plače). Zemsko osrednja jednota učiteljstva meščanskih šol, ki skrbi edinole za meščanske šole in slednjih učiteljstvo, je bila in je še danes pripravljena v vseh skupnih zadevah bratsko sodelovati. Toda prijateljski, absolutno kolegični in odnosi so napram sedanjemu vodstvu nemožni in tako traja še nadalje napeto razmerje. Naša organizacija ni bila povabljena k žofinski manifestačiji in niti ni pozvana k letošnjemu praškemu slovanskemu učit. zborovanju, dasi je naša organizacija popolnoma samostojna, čisto učiteljska, napredna, ki združuje okrog 1200 članov. Ni čuda, če se izrablja proti nam vsaka prilika; zgodilo se je tako tudi v vprašanju o podržavljenju meščanskih šol.

Čemu neki kliče naša organizacija po podržavljenju meščanskih šol? Ne delamo nikdar za vesoljno učiteljstvo, kakor to dela — neopravičeno! — zemsko osrednje društvo, ki je pač prestalo igrati vlogo tolmača vsega učiteljstva.

Z. U. Jednota je sklenila na zborovanju dne 17. februarja naslednjo resolucijo: „Ker se ni nadejati toliko izboljšanja težkega stanja deželnih financ, da bi bile „podeželjene“ in v tej meri pomnožene meščanske šole, da bi lahko vsak zmožen otrok pridobil si v njih višje izobrazbe, in ker ne morejo biti izvedene niti najnujnejše, na vseh straneh priznane reforme meščanskih šol, se smatramo za popolnoma upravičene zahtevati zbornu z učiteljstvom vseh ostalih avstrijskih dežel podržavljenje meščanskih šol.“

Oskrba teh šol in njih nadziranje naj bosta poverjena deželnim šolskim oblastem.

In edino le zaradi te resolucije se je pričela proti nam pod vplivom Z. U. S. v nekaterih dnevnikih prava križarska vojska.

Naša organizacija, držeč se zaključka, da ima država danes v šolstvu skoraj že vse v svojih rokah (učitelj se naobraža na c. kr. zavodih, polaga izpite pred c. kr. komisijo, ga nadzira c. kr. nadzornik, učne knjige in učila, učne načrte odobravajo in določajo c. kr. uradi, da, celo zvezke je c. kr. ministrstvo uniformiralo itd. itd.), zahteva, da država šole tudi plača, če je že uvedla splošno dolžnost šolskega obiskovanja od 6.—14. leta.

Oskrba in nadzor naj bosta poverjena deželnim in okrajnim šolskim uradom, seveda zreformovanim, v katerih naj bi bila v mnogo večji meri kakor doslej zastopana poleg državnih organov tudi autonomija in učiteljstvo po izvoljenih zastopnikih.

Sodite sami, bratje Slovenci, je li zasluzila naša organizacija za svoje stremljenje tolikega zasramovanja in očitanja izdajstva! Ali se niso mogle državnopravne stranke poprijeti naše resolucije vse drugače in reči: „Prav pravijo! Hoče li imeti država v šolstvu vse v svojih rokah, naj tudi plača; če pa noče plačati, pa roke od šolstva proč!“

Naša organizacija izda v kratkem brošuro, ki bo zagovarjala naše stališče. Dovolili si bomo poslati jo tudi Vam s prošnjo, da jo bodisi po odlomkih celo, bodisi le v ekscerptih bratom Slovencem v informacijo objavite.

Preden končam, še malo kratkih opomb k žofinski manifestačiji.

Oglasila se je v veličastnem protestu proti nazadnjaškemu stremljenju sploh in klerikalnim posebej.

Drugače pa je bilo z vprašanjem o podržavljenju. Izkazalo se je, da ni to vprašanje zrelo za takovo manifestačijo, ki jo razumi A tako, Z zopet drugače, po tem, kakor jo hoče razumeti.

Našim govornikom na žofinski manifestačiji je bilo naravnost nemožno zlasti z ozrom na kratki čas, določen posameznim govorom, objasniti in utemeljiti stališče, ki ga je zavzela naša organizacija in z njo nemali del učiteljstva ljudskih šol. Podpisani predsednik se je omejil na golo izjavo in kolega Beneš je

*) V nekaterih deželah bi bila to v današnjih razmerah sigurna katastrofa, da ni zavore — državnega zakona!

izbral iz svojega odličnega referata — ki temelji na njem omenjena brošura — katerega je izvajal v nekaterih delih na našem zborovanju dne 17. februarja, toda mnogo podrobnejše in natančnejše na zborovanju praškega učiteljstva ljudskih in meščanskih šol dne 28. marca, le nekatere značilne točke (g. predsednik mu je molil žepno uro venomer pod nos, naj že neha).

Izmed izjav, ki naj reagujejo, na našo resolucijo, spominja g. dopisnik zlasti na ono g. šolskega svetnika Metelke, ki je baje v nadobičajno sijajnem in utemeljenem govoru popolnoma pobil v naglici in umetno nagromadene razloge gg. Beneša in Skalického za podržavljenje šolstva.

Mučno nam je bilo, ko je metal krog sebe s „priplačevanjem“ na šolstvo v pasivnih deželah. Ravno o tem piše naš vestnik „Škola meštanska“ (1908, str. 118.): „Toda nam se zopet zdi, da bi se dalo za to „priplačevanje“ na šolstvo v pasivnih deželah navesti i marsikater zavezen, blagohotnejši nagib: Od teh sto in sto milijonov našega denarja, ki se k nam (no, kajpada do državnopravnega poravnanja!) tako kakor tako ne morejo in ne bodo vrnili, denar, ki se žrtvuje kulturni povzdigi pasivnih dežel (in med temi so tudi dežele, v katerih prebivajo naši bratje Slovani!) bi prinesel pač več, kakor pa n. pr. denar, ki ga tako rado daro siplje naša patriotska delegacija vojaškemu molohu — dvignil bi te zemlje tudi narodnogospodarsko in iz silno pasivnih bi postale marsikater — ako ne aktivne — pa vsaj manj pasivne. Seveda, hočemo li mi 100%, smo narodne izdajce, hoče pa dr. Herold in K. Adamek samo 50% — to se imenuje saniranje deželnih financ!... Pri 50% ne bomo priplačevali pasivnim deželam!...“

Koliko se je že pri nas zabavljalo in tarnalo nad poljsko politiko kot neslovansko! Ko bi se s pomočjo denarja, ki se k nam (ponavljamo: do državnopravnega poravnanja!) ne vrača, dvignila kultura poljskega in rusinskega ljudstva, bi iz tega za slovansko politiko ne vzcvetelo ničesar dobrega?!

Vidi li g. šolski svetnik v podržavljenju zaklada za šolstvo nevarnost za manjšinske šole (kako naj postanejo razmere na manjšinskih šolah gorje, ko pa danes — za vlade autonomije v šolstvu nimamo nobenih in jih zaman zahtevamo!), bi se dalo z druge strani poudariti ravno nasprotno: pri podržavljenju šolskega zaklada bi morale biti striktno zakonite določbe o ustanavljanju šole. I martirij bi bil manjši, kakor za današnjih norem, ko lahko krajevna autonomija tako neusmiljeno šikanira.*)

Lahko Vas, velečenjeni gospod urednik, zagotovim, da žofinska manifestačija v vprašanju o podržavljenju ni izrekla zadnje in odločilne besede!

V poslednjem času se razmotriva že tudi v javnem tisku mirnejše, in vedno več je glasov, ki se ozivljajo za podržavljenje šolskega zaklada.

*) Nadejamo se, da bi prišli tem potom tudi dunajski Čehi do državnih meščanskih šol.

Dalje v prilogi.

„Čudovito, čudovito!“ pravim jaz.

„Na ta način res mora biti vzorna disciplina. Toda — če se učenec niti geniti ne more brez vaše volje, kako pa je v slučaju, da mu je tako-le kam treba — recimo k pljuvalniku ali celo — na stranišče?“

„Ni mu treba,“ je bil hitri odgovor; „prvič se morajo že vsi učenci doma umetno izklistirati, drugič pa ima vsak učenec v svoji klopi že pljuvalnik in celo popoln kloset, in mi tega niti opazili ne bomo, če se bo kateri malčkov reševal svojih zemskih težav.“

„Nedosežno!“ zakličemo vsi v hipu. „Kje smo bili pač mi pred tisoč leti!“

Brrr — zabrenče tu električni zvoncei.

„Pričnite s poukom!“ se oglasi čisto jasno od telefona.

„Takoj!“ je bil odgovor, in pritisk šolskega majorja na gumb — in učenci so bili v predpisani pozitivni, s podija pa se je oglašil fonograf, ki je čisto in jasno brez najmanjše hibe podajal učencem snov, kakor bi tega ne mogel najidealnejši učitelj.

Učenci pa so v tem nastavili svoje aparate in lovili glasove zopet brez hibe.

Fonograf je končal podajanje in začul se je glas šolskega majorja:

„Ponovite vsebino!“

Učenci pa so odprli svoje aparate, in iz tisočerihi fonografov nakrat se je pričelo uglobljenje podane vsebine.

„Uporabite tvarino za spisno vajo!“ veli major in pritise na gumb.

In glejte: v trenutku so imeli učenci pred seboj pisalne stroje, in pričelo se je glušče tikanje tipk, in v malo trenutkih je bilo delo končano.

„Aha, zdaj pa pride skupna poprava, gospod major!“ se vtaknem jaz, radoveden, kako se ta izvrši.

„Nič skupne in nič domače poprave ne bo,“ odgovori major; „ta je nepotrebna, ker se napake niti pripetiti ne morejo. Roka vsakega učenca mora pritiskati tipke, kakor mu veleval električnim potom od svoje mize jaz.“

„Ah — kako krasno — nič korekture — nebeško!“ smo vzklikali presenečeni mi zaporedoma.

Zopet pritisk na gumb, in učenci so imeli tiskarske predale pred seboj, in na električni ukaz majorja je bila prej pisana snov tudi že stavljena in malo na to tudi že tiskana kot mladinska priloga šolskemu listu, ki je bil nanj naročen vsak Ljubljčan brez izjeme.